

Johan Fredrik Rye, professor
Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU.

Tilsynsrapport: Sosiologi 2020-2021 (Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo)

Instituttet har bedt om en vurdering av de fire valgfrie 10 SP-kursene på 2000-nivået. Tilsynsarbeidet skal allment se på aspekter ved vurderingsprosessen, men det angis at man denne gangen spesielt ønsker vurderinger av forholdet mellom læringsmål og eksamensgjennomføring (bl.a. jf. tidligere tilsynsrapporter).

De fire kursene er:

- SOS2100 Ulikhet, klasse og lagdeling
- SOS2200 Organisasjon, ledelse og arbeid
- SOS2300 Marginalisering, kriminalitet og rusmiddelmisbruk
- SOS2500 Kulturanalyse, diskurs og semiotikk - et sosiologisk perspektiv

Vurderingene bygger på forskjellige kilder som ligger allment tilgjengelig på instituttets internett-sider; spesielt *kursbeskrivelser*, beskrivelser av *læringsmål*, tidligere *eksamensoppgaver* og *sensurveiledninger*, og materiale som tilsynssensor har fått tilsendt fra instituttet; *karakterstatistikk* (2017-2021), tre eksempler på innleverte *eksamensoppgaver* fra hvert av de fire kursene vårsemesteret 2021 (hhv. A-, B- og C-oppgaver), og oversikt over *klager på karakter* og deres utfall (2017-2021). Jeg har også hatt tilgang til annet materiale som ligger ute på nettsidene, så som pensumlistene.

På grunn av koronapandemien er det ikke gjennomført noen fysiske møter mellom tilsynssensor og faglærere/studentere, som opprinnelig planlagt. Pandemien har også sterkt preget både instituttets undervisningstilbud og studentenes innsats i tilsynsperioden. Rapporten søker likevel ikke å gi tilbakeskuende vurdering av instituttets arbeide under pandemien, og jeg har heller lagt vekt på vurderinger som er relevante for instituttets post-pandemiske undervisningsarbeid.

Tilsynsrapporten er organisert i fire deler:

- 1: Om kursene/ læringsmål
- 2: Eksamener, karakterer og klager
- 3: Studentenes evalueringer av kursene
- 4: Oppsummerende betraktninger, konklusjoner og forslag

1. Om kursene

De fire kursene skal studentene anledning til faglig fordypning innen et nærmere avgrenset sosiologisk felt. Kursene er tematisk definerte ('bindestreks-sosiologier'), dels ut fra empiriske forskningsfelt (organisasjoner/ arbeidsliv, marginalisering/ rus), dels ut fra analytiske forsknings-tradisjoner (klasseanalyse, kulturanalyse). Det er laget gode, oversiktlige og informative websider for hvert av kursene. Her er det også en egen seksjon for kursenes 'læringsmål', som har fått en mer fremtredende rolle i høyere utdanning de siste årene, både som objekt for formelle studie-administrative prosesser – alle kurs *skal* ha læringsmål – og i noen grad også som didaktisk verktøy i undervisningsarbeidet.

Det er utarbeidet utfyllende læringsmål for alle de fire kursene. Disse er videre delt opp i kunnskaps- og ferdighetsmål og generelle kompetanse. Beskrivelsene følger malen for slike tekster, men man har jevnt over valgt generiske og generelle formuleringer. Kort sammenfattet skal studentene på hvert av kursene få en innføring på de respektive sosiologiske feltene (både teoretisk og empirisk) som utgangspunkt for å gjøre egne analyser i samsvar med akademiske standarder (så som analytisk og kritisk tenkemåte, vitenskapelig argumentasjon, etisk refleksjon). Læringsmålene gir også noen avgrensninger om kursenes substansielle innhold, om enn på et overordnet plan.

På et overordnet nivå fremstår læringsmålene på de fire kursene som gode og velformulerte. De gir studenter og andre lesere av teksten (kolleger, sensorer, andre) et grovt inntrykk av hva kursene handler om og signaliserer noen grunnleggende tenkemåter som preger undervisningsoppleggets deskriptive og normative komponenter.

En nærlesning av læringsmålene på tvers av kursene viser samtidig at læringsmålene i noen grad følger forskjellige underliggende standarder for utformingen av målene. Noen korte eksempler:

- SOS2500 skiller seg ut med de mest generiske formuleringer (kort oppsummert: studentene skal bli gode ulikhetssosiologer), SOS2200 har mer utfyllende beskrivelser (selv om totalbudskapet er tilsvarende: studentene skal bli gode organisasjon- og arbeidslivssosiologer), mens SOS2500 er mer spesifikke og blant annet lister opp konkrete empiriske tema (f.eks. fotball) som spesielt behandles på kurset.
- Det kommuniseres klart at 'kritisk refleksjon' – i forskjellige former – står sentralt på samtlige kurs, men med ulike ordvalg. Til dels er det kritiske elementet eksplisitt formulert (f.eks. SOS2200: '...bli kjent med kritiske tilnæringer', SOS2500: '...reflektere kritisk...'), til dels ved hjelp av andre begreper (f.eks. SOS2200: '...evne til vurdering...', SOS2300: 'utvikle et skarpt blikk', men til dels også kun implisitt (f.eks. SOS2100).
- I forlengelsen av det kritiske sans-aspektet angir SOS2500-kurset også formuleringer om at studentene skal utvikle 'sosiologisk fantasi'-ferdigheter og få kunnskap som gir grunnlag for 'kreativ refleksjon' (SOS2500). Man kan anta dette er kunnskaper- og ferdigheter som også verdsettes på de andre kursene, selv om det ikke angis eksplisitt.
- Det demonstreres ellers at det ikke er en entydig/ felles forståelse på tvers av kursene hva kategorien 'generell kompetanse' favner. SOS2100-kurset er her igjen mest generisk i formuleringene; studentene skal lære seg å tenke analytisk og bli god på faglig fremstilling, spesielt med tanke på redelighet. Å kunne følge 'god henvisningsskikk' er ellers et eget ferdighetsmål på SOS2100-kurset. SOS2200-formuleringene er mer omfattende og detaljerte, og de oppsummerer/ utdypes til dels kunnskaps- og ferdighetsmålene. Det understrekes videre normative elementer; både faginterne (vitenskapelig argumentasjonsetikk) og fageksterne (allmenndannelse). SOS2300 og SOS2500 har rendyrket etiske/normative målsetninger. SOS2500 har for øvrig erstattet begrepet 'Generell kompetanse' med 'Holdningsmål'.
- Bare SOS2100 og SOS2200 har eksplisitte henvisninger til det norske samfunnet i læringsmålene, selv om alle kursene deler et slik fokus (jf. bla. pensumlister og eksamensoppgaver).

Hvordan brukes læringsmålene?

Som tilsynsmentor har jeg ingen sterke eller klare meninger om utformingen av læringsmålene på de fire kursene, ei heller mer allment. Fokus på læringsmål kan oppleves både som byråkratisk tvangstrøye og som et konstruktivt verktøy i planlegging, gjennomføring og evaluering av undervisnings-

arbeidet. Her er det flere strategier som kan velges, og som uansett må forankres i/ vurderes ut fra forhold ved faglærerne/-miljøene fagenes særpreget og praksis. Her vil ulike perspektiver og ståsteder legge føringer på hvilke praksiser som utvikles.

1: Fra et *studieadministrativt* perspektiv er kanskje ikke formatet på læringsmålene det viktigste, men at de i det hele tatt finnes og gjerne også følger noen grunnleggende formkrav, jf. studieforskriftens mangfoldige krav og spesifikasjoner. I så måte – hvis instituttet/ faglærernes primære hensikt med læringsmålene er å innfri studieadministrative bestillinger (på institutt, fakultet og mer allment i UHR-kretsløpet) – synes det klart at alle de fire SOS2X00-kursene møter minimumskravene og vel så det.

2: Fra et *sosiologisk-faglig* perspektiv er vektleggingen av læringsmål mer diskutert og preger praksisfeltet i ulike grad – alt fra pliktskyldig, men minimalistisk oppfølging av studiekonsulentenes eposter til bruk av læringsmål som et gjennomgående didaktisk verktøy.¹ Slik jeg leser tilsynsmaterialet synes det tvilsomt om læringsmålene per i dag fungerer som et faglig, didaktisk verktøy i den daglige undervisningspraksisen på SOS2X00-kursene. Læringsmålenes generiske og generelle utforming indikerer at de først og fremst kommuniserer allmenne forventninger om fagene til studentene, til dels med preg av pliktøvelse. Som jeg skal vise nedenfor, synes det heller ikke som læringsmålene brukes aktivt i undervisningen, verken av faglærere eller studenter.

Her kan det være interessant å sammenstille læringsmålene på de fire valgfrie kursene med tilsvarende på bachelorprogrammets innføringskurs i kvantitativ metode, SOSGEO1120, som ble diskutert i forrige tilsynsrapport. Læringsmålene for SOSGEO1120 er langt mer spesifikke, ved at det f.eks. angis at man skal få kunnskap i konkrete elementer av statistisk sannsynlighetsteori og ferdigheter i bruk av et konkret dataprogram. Det har noen fordeler, blant annet blir det lettere for fagmiljøet (vitenskapelig ansatte, studenter) og eksterne aktører (bl.a. tilsynssensor) å eksplisitt diskutere kursets innhold og innretning. SOSGEO1120-læringsmålene fungerer av samme årsak også bedre som utgangspunkt for å vurdere eksamensoppgaver og besvarelser.

Samtidig er det vesensforskjell mellom metodiske og substansielle sosiologiemner. Det er kanskje verken ønskelig eller mulig å overføre 'formatet' på læringsmålene fra SOSGEO1120-kurset på de valgfrie kursene som diskuteres i denne rapporten. For å bli en god ulikhetssosiolog (SOS2100), vil for eksempel noen (/mange, de fleste?) sosiologer hevde det kreves mer generiske og generelle kunnskaper og ferdigheter enn hva som er tilfellet på metodeopplæringen. Studentene bør lære om 'sentrale' teorier om sosial ulikhet og kjenne til 'sentrale faglige skillelinjer...' – men det vil være ørkesløst å spesifisere disse.

3: Fra et *studentperspektiv* betyr SOS2X00-læringsmålenes generiske og generelle karakter trolig at de i liten grad brukes som et orienteringsverktøy i arbeidet med faget. I stedet vil mange heller hente informasjon om fagets innhold, målsetninger og forventninger fra pensumlister, forelesningsplaner, tidligere eksamensoppgaver, sensurveiledninger og andre tekstlige dokumenter, som det for de fire kursene finnes mye av og som stort sett holder høy kvalitet. Fagenes innhold kommuniseres også verbalt/ uformelt på forelesninger, kollokvier og andre studentarenaer.

I studentevalueringen (se nedenfor) oppgir 69 prosent av SOS2X00-studentene oppgir at de synes læringsmålene blir godt/svært godt dekket i undervisning og pensum. Tilfredsheten er størst på kurset som har de aller mest generelle formuleringene (SOS2100). De høye tallene speiler kanskje først og

¹ Bl.a. jf. begrepet om 'constructive alignment', som viser til samsvar/samspill mellom målsetninger for undervisningen, læringsaktiviteter og evaluering (se f.eks. Biggs J., 1999, *Teaching for Quality Learning at University*, Buckingham: SRHE and Open University Press).

fremst nettopp formatet på læringsmålene og at de kanskje ikke er så sentrale i den løpende undervisningspraksisen (generelle mål er enklere å innfri enn de mer spesifikke).

At studentene bryr seg mindre om læringsmålene speiles også gjennom at de ikke vies særlig oppmerksomhet i de tekstlige tilbakemeldingene i studentevalueringen. Kun to kommentarer referer til målene. Den første peker nettopp på manglende opplevd samsvar mellom læringsmål og undervisningsaktiviteter

Læringsmålet 'kunne presentere den faglige innsikt i skriftlige arbeider som følger akademisk henvisningsskikk har ikke blitt fokusert. Vi har ikke hatt skriftlige innleveringer, undervisning eller tilbakemelding (SOS2500-student)

Den andre kommentaren indikerer også at læringsmålene kanskje ikke oppleves som spesielt sentrale for studentene; vedkommende kommenterte kort og godt at hen: '[h]ar dårlig koll på læringsmålene...'
(SOS2100-student).

Det finnes som nevnt ingen fasit på hva som er god 'læringsmålpraksis' innen høyere utdanning. Det påvirker også oppgaven som tilsynsøner: SOSGEO1120-formuleringene gav et godt verktøy for tilsynsarbeidet i forrige runde. SOS2X00-kursene har andre forutsetninger og har også valgt andre formater på læringsmålene, og det fører til at det blir vanskeligere – og kanskje også mindre relevant – å diskutere SOS2X00-kursenes formuleringer av læringsmålene og hvordan de følges opp i andre elementer av undervisningen. Jeg håper likevel at kommentarere ovenfor gir noen innspill til diskusjoner om utforming/bruk av læringsmålene i undervisningen. I beste fall kan det kanskje bidra til konstruktive faglige diskusjoner om undervisningen på SOS2X00-kursene (Hva menes, for eksempel, med 'sosiologisk fantasi', hvordan kan man lage undervisningsopplegg som faktisk utvikler studentenes sosiologiske fantasi, og hvordan kan man eventuelt evaluere slike fantastiske evner på eksamen? Er det kun SOS2300 og SOS2500 som aktivt skal oppøve studentene i å skille mellom synsing (= fake news?) og vitenskapelige kunnskap, og hvordan gjør de i så fall det mer konkret?) Uansett kan man vurdere mer klare og spesifikke formuleringer, og også vurdere å jevnføre formuleringene på tvers av SOS2X00-kursene.

2. Eksamener, karakterer og klager

Alle de fire kursene gjennomførte hjemmeeksamener våren 2021, men med ulik lengde (fra 4 t. på SOS2200 til 7 dager på SOS2300). Eksamensoppgavene følger samme grunnleggende struktur: 'Langvarsoppgaver' der studentene skal formulere en lengre, sammenhengende tekst ut fra et oppgitt tema og et gitt empirisk case. I fokus står to aspekter ved sosiologisk kompetanse: 1) Å kunne 'redegjøre' for eksisterende kunnskap, eventuelt delt opp i) empiriske forhold og ii) sosiologiske teorier eller perspektiver, og 2) Å demonstrere ferdigheter i anvendelsen av sosiologiske teorier og perspektiver i egne analyser av empiriske fenomener.

Det ligger (stort sett implisitte) forventninger til studentene at man gjennom sine svar også skal demonstrere at man behersker generelle kunnskaper/ferdigheter som stilles til sosiologiske tekster, og også at man har den generelle kompetansen som beskrives i læringsmålene.

Det er noen forskjeller mellom eksamensoppgavenes utforming:

- Ulike tidsperiode for eksamen, men ulik/uklar angivelse av lengde på besvarelsene, f.eks. forventes 3000-4000 ord både på SOS2100s tredagerseksamen og SOS2300s sjudagers-eksamen. På de to andre kursene gis ingen instruksjoner om lengde

- Alle kursene foruten SOS2500 lar studentene velge mellom to oppgaver.
- Alle oppgavene fordrer kjennskap til pensum, men forventningene angis på ulike måter. SOS2500 er også mest eksplisitt at det er et krav om henvisning til minst *to* pensumtekster, SOS2200-oppgavene kan i teorien besvares uten forankring i pensum

Det er ingen fasit på hva som er gode eksamensoppgaver, ulike varianter har alle sine fortrinn. Her synes det ikke å være en felles gjennomtenkt struktur på eksamensoppgavene, og det er vanskelig å se hvordan de forskjellige valgene er faglig begrunnet.

Jeg vil ellers trekke frem SOS2300-oppgavene som spesielt interessante ved at de tydelig fordrer at studentene selv finner frem til nye/ egne empiriske data. Lengden på eksamensperioden (7 dager) gjør dette realistisk. De konkrete eksamensoppgavene som jeg har lest, viser også at dette har vært givende for studentene. Det gjør trolig at denne eksamensoppgaven i større grad var 'lærende' (formativ) for studentene, ikke kun evaluerende.

Et annet spørsmål er samsvaret mellom eksamensoppgaver, læringsmål og sensorbeskrivelser: Gir oppgavene sensorene et godt grunnlag for å evaluere i hvilken grad studentene har oppnådd de skisserte kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanser? Her ligger det selvsagt til grunn at eksamen følger en stikkontroll-logikk; få sosiologiske eksamensoppgave kan eksakt 'måle' studentenes læringsutbytte. Det er likevel interessant å merke seg følgende:

- 'Langsvarsoppgaver' som oppgaveformat gir studentene god anledning til å presentere sine allmenne sosiologiske kunnskap, spesielt gjennom å vise kjennskap og fortrolighet med den sosiologiske/akademiske tekstsjangeren. Som leser av eksempeloppgavene (se nedenfor) falt det meg lett å kjenne igjen hhv. A, C og E-besvarelsene.
- Besvarelsene vil også indirekte evaluere om studentene har innfridd de fleste av kunnskaps- og ferdighetsmålene, men her legges det i betydelig grad opp til sensorenes faglige skjønnsutøvelse.
- Eksamensoppgavene favner i minst grad de generelle kompetansemålene, utover det som speiles i studentenes språkføring (f.eks. argumentasjonsform) og formalia (kildehenvisninger).
- Sensorveiledningene er også lite eksplisitte på de mer 'kritiske' ferdighetene, og hvordan de skal evalueres på eksamen.

En utfordring ved hjemmeeksamen er ellers mulighetene for juks. I teorien kan studentene få bistand av andre i arbeidet, eventuelt få andre til å skrive hele besvarelsen. Omfanget på eventuell juks er ukjent, og det er heller ikke noe i det tilgjengelige materialet som gir indikatorer på omfanget. En rimelig hypotese er likevel at de fleste studentene ikke jukser, men det alltid vil være noen som bryter regelverket, og hjemmeeksamen gir dessverre gir større rom for juks enn skoleeksamen. Dermed blir det avgjørende at studentene innprentes gode akademiske/ sosiologiske normative praksiser gjennom den løpende undervisningen. Ut fra det foreliggende materialet er min klare konklusjon at de faglige gevinstene ved hjemme-eksamen er klart større enn jukseproblemet.

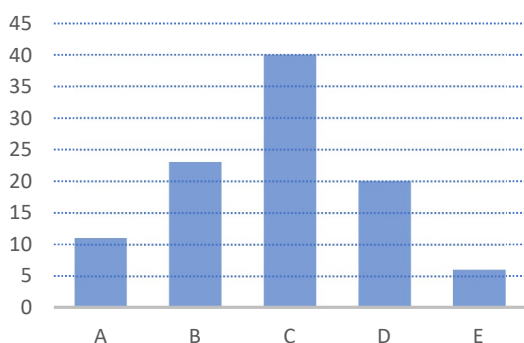
På alle kurs er det utarbeidet sensorveiledninger våren 2021. Disse er jevnt over fyldige og gode, og skulle gi et godt grunnlag for å sikre koherens i karaktersetningen på tvers av kommisjonene. Det er likevel interessant å se at heller ikke sensorveiledningene i særlig grad har eksplisitt henvisninger til læringsmålene, men har fokus på hvilke teoretiske/ empiriske momenter som bør være til stede i besvarelsene. Her skiller SOS2300-veiledningen seg ut, blant annet med at det eksplisitt understrekes

at 'kritiske lesninger bør premieres...', og at man også har antyder – om enn løselig – hva som kreves av hhv. A-, B- og C-oppgaver med bruk av læringsmålenes begreper.

Karaktersetting

Til sammen meldte 2161 studenter seg opp til eksamen på de fire kursene mellom 2017 og 2021. 1837 (85,0 %) av dem møtte opp og fullførte eksamen.² På aggregert nivå er bestått-karakterene spredt utover karakterskalaen ut fra en normalfordeling, men med en svak overvekt mot venstre (A/B-karakterer). Litt over hver tiende student får toppkarakter, hver tredje får A eller B. En liten andel (5,8 %) av studentene ender med svakeste karakter (E). Svært få (2,7 %) stryker.

FIGUR 1: KARAKTERSETTING PÅ DE VALGFRIE EMNENE (2017-2021)

Det er noen klare forskjeller i karaktersettingen mellom de fire 2X00-kursene:

- SOS2100-studentene får systematisk dårligere karakterer enn SOS2500-studentene. I perioden fra 2017 til 2021 fikk nesten dobbelt så mange studenter A/B-karakter på SOS2300-kurset som på SOS2100-kurset (hhv. 47 og 26 prosent). SOS2200 og SOS2500-kursene plasserer seg midt i mellom.
- Det er videre forskjeller i andelen av studenter som stryker på eksamen. Her har SOS2100 og SOS2300 få strykkarakterer (hh. 1,5 og 1,4 prosent), mens SOS2200 og SOS2500 har klart flere strykkandidater (hhv. 3,5 og 4,8 prosent).
- Det er endelig klare forskjeller fra ett semester til et annet på hvert av kursene. A/B-andelen på SOS2100-kurset varierte for eksempel mellom 19 til 31 prosent mellom 2017 til 2021.

Forskjellene kan ha flere forklaringer (studentenes faglige forutsetninger og arbeidsinnsats, undervisningsoppleggenes kvalitet, forhold ved sensurprosessen, eller speile tilfeldige variasjoner). De refererte tallene gir ingen klare svar i hva som forklarer forskjellene, og peker heller ikke på forhold som nødvendigvis er problematiske. Det kan likevel være nyttig å diskutere hva karakterforskjellene skyldes.

I lys av korona-pandemien er det eller interessant at A/B-andelen våren 2021 lå høyere enn gjennomsnittet for 2017-2021 på alle de fire kursene. Derimot var A/B-andelen lavere på alle kurs det første korona-semesteret (V20).³

² For ordens skyld: 15 studenter som deltok på eksamen, avbrøt uten å levere inn besvarlsen, trolig fordi de manglet forutsetninger for å få annet enn strykkarakter. Disse studentene er utelatt fra analysene. Det samme gjelder en håndfull studenter som i statistikken er registrert som trukket med legeattest eller 'før eksamen'. Det synes ikke å være noen systematikk knyttet til disse gruppene som gir signifikante utslag.

³ Merk at det ikke foreligger statistikk for SOS2300 V20.

TABELL 1: KARAKTERSETTING PÅ DE VALGFRIE EMNENE (PROSENTANDELER)

	SOS2100	SOS2200	SOS2300	SOS2500	SOS2X00
Andel A/B 2017-2021	26	39	47	34	34
Andel A/B V21	30	41	51	42	40
Strykprosent 2017-2021	1,5	3,5	1,4	4,8	2,7
Strykprosent V21	0,5	0,9	0,0	0,0	0,1

Jeg har lest tre eksamensoppgaver fra hvert av kursene (tilfeldig valgte, men hhv. A, C og E-oppgaver). Materialet er lite og det vanskelig å gi noen generelle vurderinger ut fra et så spinkelt materiale. Hovedinntrykket er likevel at de utvalgte besvarelsene indikerer et jevnt over høyt faglig nivå på studentene på SOS2X00-kursene. A-oppgavene er til dels eksellente, C-oppgavene er solide, og også de svakeste besvarelsene innfrir minimumskravene. Av de tolv oppgavene var det kun i ett tilfelle jeg var usikker på karakteren (E som kanskje kunne vurderes som mulig stryk-kandidat).

Klagestatistikk

I perioden fra 2017 til 2021 var det i alt 88 klager på karakterer på SOS2X00-kursene, som utgjør 4,8 prosent av det totale antallet avlagte eksamener på kursene i femårsperioden. Det er noen forskjeller i klageandelen: SOS2100 peker seg ut med om lag 50 prosent flere klagesaker enn SOS2200, med de andre fagene midt mellom. Det er likevel få tilfeller som ligger til grunn for prosenteringen og forskjellene kan eventuelt skyldes tilfeldigheter. Jeg har ikke tilgang til tilsvarende tall for andre kurs på BA-programmet, men antallet klager synes ikke spesielt høyt.

TABELL 2: KLAGER PÅ KARAKTERER PÅ DE VALGFRIE EMNENE 2017-2021

	SOS2100	SOS2200	SOS2300	SOS2500	SOS2X00
Antall klager	38	18	12	20	88
Prosent/avlagte eksamener	5,7	3,5	4,3	5,1	4,8

I nesten halvparten av klagesakene (40) forble karakteren uendret etter klagesensur. Av de resterende klagene endte om lag tre fjerdedeler (34) med høyere karakter, mens den siste fjerdeparten (10) fikk dårligere karakter. Det kan synes som relativt flere klagesaker ender med høyere karakter på SOS2011 (42,1 %) og SOS2500 (55,0 prosent). De fleste klagesaker fremmes av studenter som har fått dårlig karakter. I bare to av de 88 tilfellene er det en B-karakter som påklages. For noen studenter gir klageprosessen avgjørende utfall: I elleve saker omgjorde klagekommisjonene strykkarakterer (F) til ståkarakterer. Det kan være verdt å merke seg at ni av disse tilfellene var på SOS2100 – en mulig indikasjon på at man bør klargjøre for sensorene hva som er de faglige minimumskravene på kurset. Bare tre klagesaker endte med at karakteren ble justert to steg. Heller ikke her har jeg tilgang til tallmateriale fra andre kurs, men det ved første inntrykk synes det ikke som SOS2X00-kursene peker seg ut i positiv eller negativ retning.

3. Studentenes evaluering av kursene

Instituttet gjennomførte en web-basert studentundersøkelse våren 2021. Det kom inn 386 svar, hvorav 85 fra 2X00-kursene. Med prosenttering ut fra antallet eksamener på kursene (496) gir det en relativt lav svarprosent på 23 som grunnlag for analyser av materialet i undersøkelsen. Også av andre metodiske forhold – bl.a. selvseleksjon av deltakere – gir materialet begrenset grunnlag for å generalisere resultatene, spesielt for hvert enkelt kurs. Jeg skal likevel presentere noen refleksjoner

etter gjennomgang av de numeriske og tekstlige svarene til deltakerne i undersøkelsen. Merk at det bare var to svar fra SOS2300-kurset, som derfor er utelatt fra kommentarene nedenfor.

Jevnt over er inntrykket svært positivt. Det synes som studentene opplever at de har fått god undervisning, tross koronapandemien og restriksjonene som ble lagt på undervisningen gjennom så godt som hele hele vårsemesteret.

- Tre av fire (76 %) på SOSX00-kursene opplever at undervisning har vært 'bra' eller 'svært bra'. Det er bedre enn gjennomsnittet for alle kurs. Tilfredsheten er høy på alle kursene, men SOS2100 og SOS2500 har spesielt tilfredse studenter: hhv 79 og 76 prosent svarer 'bra' eller 'svært bra'
- Fire av fem (82 %) på SOS2X00-kursene svarer 'bra' eller 'svært bra' når de spørres mer spesifikt om kvaliteten på forelesninger/ undervisningssamlinger. Også det er et høyere resultat enn gjennomsnittet for instituttets kurs, og som over varierer tilfredsheten noe mellom kursene. SOS2100 og SOS2500 har spesielt tilfredse studenter (nesten 9/10 er svarer 'bra' eller 'svært bra', nesten ingen er misfornøyde).
- Blant instituttets studenter er det mer balanserte synspunkter på om man får nok informasjon og oppfølging på kursene. SOS2X00-kursene skårer om lag likt med andre studenter på spørsmålet om oppfølging, men er noe mer tilfreds med informasjonen som gis (og etterspør derfor også litt sjeldnerne *mer* informasjon). Også her peker SOS2100 og SOS2500 seg ut med bedre resultater.

Undersøkelsen inneholdt også flere spørsmål som var direkte knyttet til koronasituasjonen. Her er svarene jevnt over som forventet. Mange studenter slet først og fremst med manglende arbeidsplass hjemme og dårlig internett. Noen hadde også utfordringer knyttet til å få informasjon om kursene, Zoom og Canvas-programmene, visning av forrådsinnspilte videoer og andre tekniske problemer. Her skiller ikke SOS2X00-kursene seg fra de andre kursene på instituttet, selv om det kanskje kan anes et mønster der SOS2X00 peker seg ut med flere tekniske problemer. Blant annet rapporterer hver tredje SOS2200-student at undervisningen ble avbrutt fordi læreren hadde tekniske problemer (11 prosent for alle kurs).

TABELL 3: STUDENTEVALUERING AV SOS2X00-KURSENE (PROSENT, EGNE BEREGNINGER)

	Alle kurs	SOS2100	SOS2200	SOS2300	SOS2500	SOS2X00
Antall svar (N)	386	48	18	2	17	85
Hvordan har undervisning generelt fungert	62	79	67	-	76	76
Kvalitet på forelesninger/undervisningssaml.	65	88	61	-	88	82
Vil ha <i>mer</i> oppfølging	36	28	38	-	25	30
Får <i>nok</i> oppfølging	44	58	19	-	21	42
Vil ha <i>mer</i> informasjon	28	14	43	-	13	20
Får <i>nok</i> informasjon	58	72	50	-	75	68

I studentevalueringene kunne studentene også romme tekstlige tilbakemeldinger. Også her er materialet spinkelt og det er vanskelig å trekke overordnede konklusjoner, heller ikke om forskjeller mellom kursene. Det er likevel interessant å merke seg de mange positive tilbakemeldingene som gis til forelesere, undervisningsopplegg og andre aspekter ved undervisningen. Forleser [N.N.] er

'superengasjert' (SOS2100-student), 'Veldig flink underviser, får mye utbytte av forelesning' (SOS2500-student) og 'Undervisningen er god' (SOS2200-student) er noen av kommentarene.

Andre studenter er mer kritiske og har mer nyanserte, iblant også negative kommentarer. Alt er ikke perfekt. Samtidig er det mange konstruktive innspill, som jevnt over følger kjente tilbakemeldinger. Mange ville gjerne hatt mer oppfølging, en student bemerker 'svært høy terskel' for å ta kontakt med faglærerne. Bedre informasjon er ønsket, spesielt om eksamen. Power pointer bør legges ut.

Det er også en del kommentarer knyttet til korona-konteksten. Av kommentarene fremgår det klart at kursene aktivt har eksperimentert med 'speilvendt undervisning' ('flipped classroom'). Noen studenter er positive og rapporterer gode erfaringer, andre er mer forutsigbare med sin skepsis. To av kommentarene oppsummerer manges erfaringer:

Kronglete med forhåndsinnspilte videoer. Skjønner greia. Er godt tenkt, men funker ikke helt for meg personlig. (SOS2100-student)

Synes det er stor forskjell fra foreleser til foreleser. Det er tydelig hvem som har mer teknisk kontroll enn andre. Når det er sagt viser det tydelige at alle forelesere prøver sitt beste, bare med forskjellig utfall. (SOS2200-student)

Kort sagt: Fint at man prøver ut nye undervisningsformer, på forskjellige måter, og ikke minst med ulik suksess – det meste kan bli bedre og alle vil uansett ikke være fornøyde. Fra ståstedet som tilsynsmentor tolker jeg utsagnene først og fremst som gode tegn på at instituttet prøver ut nye undervisningsformer, og at man tydeligvis også har høstet rikelig med erfaringer gjennom koronaperioden. Det lover bra.

Det er også noen mer allmenne kritisk-konstruktive kommentarer, som har til felles at studentene etterspør mer tydelige studierutiner, som videre følges opp i undervisningspraksis, og som gjør det mulig for dem å skape seg gode, forutsigbare og produktive studiehverdager. Et typisk eksempel er SOS2300-studenten som skriver at '*[a]kkurat hva man skal lese til neste forelesning har vært vanskelig å vite. I andre emner har pensum stått på kalender. Det gjør det ikke her og dermed er det litt mer kronglete å finne frem.*'

I lys av instituttets bestilling til tilsynsmentor – at man denne gangen særskilt ønsket en vurdering av forholdet mellom læringsmål og eksamensgjennomføring – er det ellers verdt å merke seg at studentenes evalueringer bare marginalt er knyttet til slike forhold. Et par kommentarer er eksplisitt knyttet til læringsmålene (se ovenfor), noen flere berører læringsmålene indirekte, blant annet gjennom kommentarer til eksamensgjennomføringen; blant annet at det for noen studenter har vært uklart hvilke eksamensoppgaver som kan forventes og bekymring over at deler av pensum ikke er dekket på forelesningene. Det er også andre aspekter ved kursene som de har meninger om, eventuelt er kritiske til, men uten at det formuleres i en læringsmålkontekst. Det er visst kanskje at læringsmålene – per i dag – ikke spiller en sentral rolle i undervisningsoppleggene ved instituttet.

4. Oppsummerende betraktninger, konklusjoner og noen forslag

Det helhetlige inntrykket av SOS2X00-kursene svært godt. Undervisningsoppleggene virker solide og faglig spennende og utfordrende for studentene. Eksamensgjennomføringen fremstår også tillitsvekkende, både ut fra det faglige nivået på de tolv eksempeloppgaven som jeg har lest og statistikk over karakterfordelinger og klager. Det er noen forskjeller mellom kursene, men ingen peker seg ut som spesielt gode eller dårlige.

Mitt inntrykk er at undervisningskvaliteten ikke er et resultat av arbeidet med kursenes læringsmål, verken som prosess eller som produkt. SOS2X00-formuleringene er generiske og generelle, og fremstår mer som mer tilfeldige svar på studieadministrative bestillinger enn som didaktiske verktøy i undervisningen. En hypotese er at verken faglærere, studenter eller sensorer forholder seg særlig aktivt til læringsmålene. Manglende samsvar mellom SOS2X00-kursenes formuleringer, og til dels idiografiske uttrykk, indikerer at arbeidet med læringsmålene heller ikke brukes som utgangspunkt for kollektive prosesser for å utvikle studiekvaliteten på kursene.

Som anført ovenfor, har jeg ingen sterke meninger om hvordan læringsmålene skal utformes/ brukes. Her kan det argumenteres for flere strategier. I rollen som tilsynssensor er det imidlertid interessant å se hvordan SOSGEO1120-kursets mer konkrete formuleringer åpner for at jeg (og andre eksterne aktører) får innsikt i kursenes utforming og dermed bedre kan gi bidra med konkrete vurderinger.

Mer konkret kan følgende konklusjoner og forslag trekkes ut fra gjennomgangen:

- Eksamensavviklingen synes jevnt over god: Oppgavene er god, sensurveiledningene er rimelige, og besvarelsene viser et jevnt over høyt faglig nivå (dog kun vurdert ut fra eksempeloppgavene).
- Det er noen interessante forskjeller i eksamensoppgavene, som ikke synes klart faglig begrunnet, og det kunne kanskje uansett vært fruktbart med en diskusjon på tvers av fagene/i fagmiljøet.
- Det er noen systematiske karakterforskjeller mellom kursene/ over tid. Gis det jevnt over for svake karakterer på SOS2100?
- Det er få som klager på individuelle karakterer, og det synes som det jevnt over er et rimelig utfall av klagebehandlingen. Også her er det noen, men små tendenser til forskjeller mellom SOS2X00-kursene.
- Materialet viser at systematiske forskjeller på aggregert nivå (kurs/ tid) er vel så problematiske som fastsettingen av individuelle karakterer, selv om det sistnevnte aspektet gis størst oppmerksomhet.
- SOS2X00-studentene er jevnt over fornøyde med informasjon og oppfølging, og mer enn på andre kurs på studieprogrammet. Her er det samtidig et uendelig potensial for videre forbedring, om ikke annet fra studentenes perspektiv.

Avslutningsvis vil jeg også kort bemerke at det synes som SOS2X00-kursene har lyktes godt med undervisningen også gjennom koronaperioden. Studentene rapporterer om enkelte problemer, men ikke utover det som må forventes. Det virker dessuten som man har brukt koronaperioden som anledning til uttesting av nye undervisningsformer, som – tross noen forventede kritiske kommentarer – trolig gir gode innspill til videre arbeid med undervisningen på SOS2X00-kursene og instituttet mer allment.

Med vennlig hilsen,
Johan Fredrik Rye, Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU
Trondheim, 17. august 2021